

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет

Наукові записки
Бердянського державного
педагогічного університету

Серія: Педагогічні науки

Випуск 1

Бердянськ
2019

УДК 37.012:930.2:929:303.436.2(477)(045)
DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-1-73-82

The problem of determining the pedagogical biographistics' subject field

Проблема визначення предметного поля педагогічної біографістики

Irina Rozman,
Ph. D. (Pedagogy), Associate
Professor

Ірина Розман,
кандидат педагогічних наук,
доцент

<https://orcid.org/0000-0002-4951-0074>

rozmanii@ukr.net

Mukachevo State University

Мукачівський державний
університет

✉ 26 Uzhgorodskaya St.,
Mukachevo, Transcarpathian region,
89600

✉ вул. Ужгородська, 26
Мукачєво, Закарпатська
область, 89600

Original manuscript received January 29, 2019

Revised manuscript accepted April 21, 2019

ABSTRACT

The article substantiates the need for the constitution of pedagogical biographistics as a separate branch (direction; subdiscipline) of historical and pedagogical science. Through the prism of scientific discourse it turns out its subject field, status, the main components and attributes of cognitive capabilities, other characteristics.

It is shown that the object of pedagogical biographistics is the pedagogical personality in the diversity of its connections with the socio-cultural environment of a certain historical period, the unity of its individual and social, reflected in the life path and process and the results of social activity and creative development. The main structural components of this object are defined and characterized: a complex of external socio-political and socio-cultural factors; psychophysiological features and qualities of the person; her life path in all its completeness and uniqueness; spheres and directions of social activity; the role and meaning of a person in the history of education, pedagogical thought, the implementation of social projects.

It has been argued that the subject of pedagogical biographistics outlines the scientific and theoretical foundations and the process of organizing the study of pedagogical personalities. Its definition should answer three basic questions: "Who should be researched?"; "How to research?"; "Where are the boundaries of biographical knowledge?".

The definition of pedagogical biographistics as a separate branch (subdiscipline) of historical and pedagogical science is proposed, which, based on a special conceptual categorical apparatus, scientific research toolkit and relevant source base and scientific and historiographical works, studies pedagogical personalities as integral phenomena with an emphasis on their life path, creative heritage, vocational education and public-educational activities, and clarifying the role and significance of pedagogical thought development.

It is emphasized that the dominant in the study of the history of pedagogy is the historical and cultural process in its comprehensive study: the correlation of different levels of pedagogical phenomena with the present in the context of social conditions of their existence and patterns of human development, the interconnection of humanitarian disciplines for a deeper understanding of the person.

ICV 2017: 63.43
DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-1

Key words: *pedagogical biographistics, pedagogical personality, historical and pedagogical science, branch of pedagogical science, scientific methodology, scientific research toolkit.*

Вступ. Серед сучасних учених сформувався виразний, хоча й не сконсолідований, погляд на структуру педагогічної науки, що складається з кількох десятків різних галузей і наукових напрямів. Серед них не виокремлюється галузь, яка займається вивчення педагогічних персоналій, бо ця проблематика розглядається як складова, напрям історико-педагогічних досліджень. З таких позицій підходимо до з'ясування означеного в назві статті питання.

Методи та методики дослідження. Проблема визначення і структуризації предметного поля української історико-педагогічної науки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. осмислюється через призму наукового дискурсу (О. Адаменко, Л. Березівська, С. Бобришев, М. Богуславський, Л. Ваховський, С. Гончаренко, Н. Гупан, О. Джуринський, В. Курило, В. Онопрієнко, Є Хриков та ін.). Зокрема, авторитетні вчені (Н. Дічек, О. Сухомлинська та ін.) ставлять питання про виокремлення досліджень про педагогічні персоналії в окремий науковий напрям та галузь знань. Тож воно потребує подальшого предметного осмислення в проекції визначення її предметного поля і основних параметрів.

Результати та дискусії. Усталився підхід, згідно з яким вивчення педагогічних персоналій розглядається як складова історико-педагогічної науки. Комплекс проблем, що стосуються її змісту, предмету, завдань, інших компонентів достатньо розроблений у науко-методологічному відношенні (С. Бобришев, М. Богуславський, Л. Ваховський, Н. Гупан, О. Джуринський, Н. Дічек, О. Сухомлинська та ін.). Синтезуємо цей доробок у контексті визначення ролі місця педагогічної біографістики в системі педагогічних знань та її дисциплінарного статусу.

Головним об'єктом історії педагогіки є історико-культурний процес у широкому соціокультурному й антропологічному сенсі. Він включає співвідношення різного рівня педагогічних феноменів із сьогоденням у контекст суспільних умов їхнього існування та закономірностей розвитку людини (Сухомлинська, 1999: 42). Через взаємне переплетення таких сфер, як історія людства; генеза соціальних інститутів, включно зі структурами освіти і виховання; еволюція духовної і матеріальної культури; розвиток теорії і практики навчання і виховання тощо історія педагогіки трактується не лише як педагогічна, а й історична, антропологічна, соціальна, культурологічна наука (Джуринський, 2013: 9-10).

Абсорбуючи різні, у тому і дискусійні рефлексії вчених, уважаємо, що предметне поле історико-педагогічної науки визначають її головні структурні компоненти: а) історія освіти як розвиток соціокультурних інститутів, норм і правил виховання; б) історія педагогічної думки як сукупність теоретичних ідей і концептів про освіту і виховання; в) народна педагогіка як сукупність етнокультурних традицій (уявлень, ідей, звичаїв тощо) щодо виховання, розвитку людини, передусім дітей і молоді.

Принципове значення для нашого дослідження має обґрунтована

О. Сухомлинською у статті "Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні" (Сухомлинська, 1999: 41-45) позиція, згідно з якою чи не вперше в українській педагогіці пропонувалося винести в "окремий предмет" історико-педагогічного дослідження "творчу біографію педагога" – персоналію. Розуміючи, що ця проблема має багато прихильників і противників, свою позицію вчена аргументувала тим, що, по-перше, ідеї, висловлені педагогом минулого часто не відповідають, навіть суперечать чинній освітній практиці, але сам мислитель "формує в творчості парадигму", яка може проявитися через десятиліття. По-друге, життя педагога, його «особиста біографія часто є основою наукової реконструкції епохи, висвітлює концептуальний досвід того чи іншого періоду», тобто, "духовна біографія... дає матеріал для реконструкції, зіставлення й висновків історико-педагогічного характеру" (Сухомлинська, 1999: 43).

У тому ж часописі з'явилось ще дві методологічно важливі статті. В одній з них О. Сухомлинська в контексті історико-педагогічного дискурсу переконливо доводила, що феномен педагогічної персоналії "завжди буде одним з напрямів історико-педагогічних досліджень", особливо в переломні часи, коли переглядаються чинні канони, а сама персоналія, яку "ми повертаємо із небуття, і своїм життям, і своїми ідеями підтверджує рух історії, її мінливість, непередбачуваність і вразливість" (Сухомлинська, 1999).

У другій статті Н. Дічек чи не вперше в українській педагогічній науці задекларувала потребу виокремлення біографічних досліджень в її "окремому галузь". Свою позицію вчена аргументувала "масовою появою історико-педагогічних праць", присвячених життєдіяльності педагогічних персоналій. Також вона покликала на досвід української історичної науки та зарубіжної біографістики, які мають різні цілі у вивченні історичних діячів, їхнього місця в соціально-культурному середовищі, переживань, поглядів, внеску в науку і культуру тощо, але "обов'язково відображають "життя особи в цілому", показують зв'язок індивідуальної історії з історією суспільства, роблять культурологічні узагальнення і висновки (Дічек, 2001:16).

Екстраполюючи й узгоджуючи понятійний апарат, методологічні і методичні засади історичної науки зі "спорідненою історико-педагогічною предметною галуззю" та враховуючи специфіку останньої, Н. Дічек ввела до наукового обігу поняття "педагогічна біографістика" (яке допоки не уконституювалося). Вчена визначила її як "сферу науки, об'єктом котрої є особа педагога (освітнього діяча, вчителя, суспільно-культурного діяча, вченого, керівника освіти тощо) як явища історії в її різноманітних зв'язках з суспільством і часом, у її духовному розвитку, діяльнісних проявах в освітньо-культурному просторі". Урешті, було умістовлено важливі компоненти (підходи, методи, джерела, функції тощо) розвитку біографістики як наукового напрямку дослідження історії педагогіки (Дічек, 2001: 17-19).

Означені рефлексії учених мають концептуальне значення для нашого дослідження, адже дозволяють окреслити науково-методологічні орієнтири, підходи, засади визначення і характеристики педагогічної

біографістики як наукового феномену. Передусім формулюємо базове положення, згідно з яким, зважаючи на сучасний рівень емпіричних і науково-теоретичних знань української історико-педагогічної науки (масив досліджень про педагогічні персоналії, джерела і методи їхнього вивчення) та домінуючи в ній методологічні концепти, вважаємо, що педагогічну біографістику слід уконституювати як окрему галузь (науковий напрям, субдисципліну), що має свій об'єкт і предмет, поняттєво-категорійний апарат, дослідницькій інструментарій, інші необхідні атрибути.

Вважаємо, що об'єктом педагогічної біографістики як галузі історико-педагогічної науки є педагогічна персоналія в розмаїтті її зв'язків із соціокультурним середовищем певної історичної доби, єдності її індивідуального і соціального, відображених у життєвому шляху та процесі та результатах суспільної діяльності, творчому доробку. Основними структурними компонентами цього об'єкта виступають: а) комплекс зовнішніх суспільно-політичних і соціокультурних чинників, що визначають формування і становлення історичної особи; б) її внутрішні психофізіологічні риси і якості; в) життєвий шлях у всій повноті і унікальності його етапності та вияву окремих компонентів; г) сфери і напрями суспільної діяльності (професійна, творча, громадська тощо) та її досвід; г) роль, місце, значення в історії освіти, педагогічної думки, реалізації суспільних проєктів. Ці й інші компоненти слід розглядати у взаємозв'язку і взаємозалежності.

Предмет педагогічної біографістики окреслюють науково-теоретичні засади та процес організації дослідження педагогічних персоналій. Науковець має методологічно правильно і диференційно виокремити предмет свого дослідження, зіставити його зі загальним історико-педагогічним процесом та аргументовано шукати відповіді на три базові питання: "кого досліджувати?"; "як досліджувати?"; "де межі біографічного пізнання?". Змоделюємо ці відповіді в контексті розширення поняттєво-категорійного апарату педагогічної біографістики.

Питання "кого досліджувати?" в предметному полі педагогічної біографістики лежить в одній площині із проблемою "як досліджувати?". У науковій практиці цей взаємозв'язок представлений розмаїттям класифікацій і типологій біографій та різними дослідницькими стратегіями, типами біографічного аналізу, підходами до опису і вивчення. Отже, вибір моделі біографічної реконструкції, передбачає розуміння типології біографій.

Запропоновані вченими (Є. Александров, О. Валевський, Л. Рєпіна, В. Чишко та ін.) класифікації розрізняють біографії за типом, видом, об'єктом дослідження, іншими критеріями. Кожна з них має наукове підґрунтя і право на існування, однак жодна не є довершеною, універсальною, бо апіорі не може охопити й відобразити усієї повноти, розмаїття і цілісності біографічних знань і наукових традицій.

З 60-х рр. ХХ ст. найпоширенішим залишається поділ біографій за ставленням автора до емпіричного матеріалу і стилем його викладу на

наукові, науково-популярні та науково-художні, зокрема белетристика тощо. З 90-х рр. ХХ ст. науковці активно послуговуються класифікацією О. Валевського, який поділяє біографії на: а) енциклопедичну (прискіпливий відбір і виклад фактів, об'єктивний опис подій); б) історичну (максимального науковий виклад фактів і їхнє пояснення); в) літературну або художню (не зобов'язує до наукової точності) (Валевський, 1993: 29-30]. Вона набула численними модифікацій із розширеною класифікацією основних типів біографій тощо.

Відзначаємо тенденцію щодо поєднання базового родового поняття "біографія" із прикметниками, які позначають окремі теоретичні аспекти і феномени. А саме: а) види, напрями, акценти біографічної творчості: індивідуальна біографія, персональна біографія, колективна біографія (просопографія), біоісторіографія (біографія/історія життя персоналії), наукова / творча / історична біографія тощо; б) різні методологічні підходи: екзистенціональна / антропологічна / модальна біографія; в) галузеві біографії як вияв вивчення життєдіяльності діячів у певній сфері знань: "історична біографія", "педагогічна біографія" і т. ін. (хоча в мовознавчому плані такі словосполучення виглядають не зовсім коректними відносно інших наук); г) окремі етапи, аспекти, характеристики життєвого і творчого шляху персоналії: трудова біографія, кар'єрна біографія тощо. Поширеним є поділ біографій за сферою діяльності (виробнича, громадсько-політична, релігійна тощо) та іншими критеріями і ознаками.

Означені й інші типи біографій тією або іншою мірою присутні у предметному полі педагогічної біографістики.

Важливою проблемою уконституювання педагогічної біографістики є з'ясування її внутрішньої структуризації. Апелюємо до зарубіжних досвіду у вигляді розробленої американцем Д. Вокером типології біографічного дослідження. Вчений виокремив такі її складники: а) біографія особистості (відомості про час і місце народження, походження, родинне середовище, освіту, риси характеру, приватне життя тощо); б) професійна біографія (праця за фахом, наукова позиція, контакти, зв'язки); в) біобібліографія (аналіз творчого доробку, історія його створення, техніки і методології дослідження, поняттєвий апарат); ситуативна біографія (визначні і виняткові події, факти); біографія середовища (суспільно-політичні й соціально-економічні умови доби життєдіяльності вченого) (Попова, 2012).

Доречно врахувати і рефлексію українського вченого Б. Савчука, який, з'ясувавши чинники і напрями розвитку педагогічної біографістики, визначив два її структурні компоненти. Перший – "навчально-дидактичний" – виявляється у персоніфікації навчально-виховного процесу. Він створює підґрунтя і стимулює розвиток другого – "науково-евристично-теоретичного" компонента, в якому виокремлюються три аспекти: а) теоретико-методологічний; б) пошуково-евристичний; в) організаційно-координаційний. Виходячи з аналізу ретроспективи становлення педагогічної біографістики в Україні, стверджується, що

розробка її науково-теоретичних засад істотно відставала від процесу нагромадження фактографічного матеріалу. Тому в методологічному відношенні вона фактично еволюціонувала в руслі історичної біографістики, яка важко долає межі позитивістської методології, а оформлення педагогічної біографістики як окремої галузі (субдисципліни) педагогічної науки активізувалося лише в останнє десятиліття (Савчук, 2016: 55-59).

Інші напрацьовані вченими моделі структуризації біографічних студій не вносять принципово продуктивних ідей і підходів, тому акцентуємо на концептуально важливому для педагогічної біографістики питанні пріоритетів вивчення "особистісно-біографічного" та "творчого" у дослідженнях про педагогічні персоналії. Аналіз масиву присвячених їм дисертацій показує, що ця проблема розв'язується у варіантах: одні автори фокусували увагу на біографії діяча і через призму його життєвого шляху аналізували творчу спадщину, інші акцентували на творчих ідеях, поглядах персоналії, а її життєвий шлях розглядався як тло і передумова для їхнього пояснення. Чимало науковців намагалися розкрити ці компоненти пропорційно і в органічному взаємозв'язку, а деякі повністю зосереджувалися на творчому досвіді, так що біографічні аспекти ігнорувалися або представлялися фрагментарно.

Як складова історико-педагогічної науки, наукова біографія має висвітлювати творчу діяльність персоналії через взаємозалежність з еволюцією її свідомості та розвитком суспільства і науки. Продуктивним для розв'язання означених завдань є обґрунтований М. Ярошевським принцип "трьохаспектності", згідно з яким творча діяльність та індивідуальність ученого можуть бути адекватно розтлумачені в "системі трьох координат": предметно-логічної, соціально-історичної, особистісно-психологічної. Це вимагає показати ученого як "цілісну особистість" та розглянути його внесок у розвиток певної наукової галузі не лише з точки зору концептуальних, методичних, інших досягнень діяча, а й з позицій оцінки його ролі у науковому соціумі тієї епохи і суспільного життя, коли він жив та їхнього впливу на подальший розвиток науки (Ярошевський, 1985: 24).

Пропонуємо концептуальний підхід, згідно з яким педагогічна біографістика має охоплювати не лише життєвий шлях і творчий доробок діяча, а й сукупність різновидових джерельних матеріалів і наукових досліджень. Його доцільність обґрунтовуємо тим, що джерелознавчий та історіографічний компоненти педагогічної біографістики відображають широкий комплекс проблем її дослідницько-інформативного забезпечення та результатів, здобутків і прогалин, доробку вчених-біографів.

Осмислення предметного поля педагогічної біографістики в руслі наукового дискурсу потребує з'ясування проблеми щодо її меж пізнання. Чимало прихильників має позиція науковців, згідно з якою біографічне знання у сутнісно-змістовому відношенні апіорі не може відповідати основним канонам і нормам науковості через свою невиразність і багатозаровість. Це передусім стосується розкриття внутрішнього психологічного світу персоналії, який часто захований не лише для інших,

а й для нього самого. Тому біограф опиняється у замкненому колі, бо він не може обертатися у сфері здогаду та не має права на художнє вигадкування (Валевський, 1993: 30).

До розуміння цієї проблеми наближає обґрунтована О. Валевським рефлексія "онтологічного видноколу" біографічних знань, яку розкривають чотири поняття (відповідності): текстуальність, ідентичність, втілення, гра. Текстуальність передбачає розгляд історичної особи у вигляді тексту (через документи особового походження, різні свідчення) та в "широкому значенні" – як певну структуру поведінки, стиль життя, спосіб відчування, що також впливає з прочитання тексту. У такому сенсі вчений актуалізував аксіоматичне положення М. Бахтіна: "Там, де людина вивчається поза текстом і незалежно від тексту, це вже не гуманітарна наука" (Джуринський, 2013: 26-27).

З'ясування ідентичності дає відповідь на запитання: "Хто вона [особа]?", тобто, передбачає реконструкцію її самосвідомості, яка не була константою, а змінювалася впродовж життя. Важливе методологічне значення має обґрунтоване вченим положення, згідно з яким «створення ідентичності після смерті» відповідає біографічній традиції, яка припускає, що життя людини не завершується її фізичною смертю, а продовжується у його творіннях. Виходячи з цього, предметом педагогічної біографістики має стати реконструкція не лише прижиттєвих творчих здобутків персоналії, але й показ її впливу на подальший розвиток педагогічної думки, освіти, інших сфер.

Поняття "втілення" означає, що біограф повинен перейнятися і зрозуміти інтереси, думки, культуру історичної особи, "реконструювати її питання, її проблеми". За думкою О. Валевського, важливо фіксувати межу між проблемою як реальністю пізнавального характеру та втіленням як онтологічною фігурою, тобто, слід не лише інтерпретувати текст, а й реконструювати "ставлення персоналії до реальності", намагатися виявити її внутрішні почуття переживання, які залишилися поза текстом документа. А поняття "гра" означає, що особистість діяча постає для біографа як певна історична роль, місія, яку вона виконувала. Зрозуміти і пояснити її поведінку можливо лише через біографічну реконструкцію цієї ролі, яка є "ігровою дією", зокрема й тому, що це "дія інтерпретації". З'ясування цієї суспільної ролі особистості є "найвищим біографічним мистецтвом" [Валевський, 1993].

Доробок О. Валевського не вичерпує проблему пізнавальних меж біографістики, однак спростовує скепсис науковців, які говорять про їхні "обмежені можливості". Отож ця галузь має значний потенціал для нарощування історико-педагогічних знань, позаяк орієнтована на виявлення й інтерпретацію аспектів і питань, які залишаються поза увагою інших дослідницьких напрямів.

Означені вище науково-теоретичні аспекти дозволяють стверджувати, що педагогічна біографістика є окремою галуззю (субдисципліну) історико-педагогічної науки, яка, спираючись на спеціальний поняттєво-категорійний апарат, науково-дослідницький

інструментарій та відповідні джерельну базу і науково-історіографічний доробок, вивчає педагогічні персоналії як цілісні феномени з акцентом на їхньому життєвому шляху, творчій спадщині, професійно-освітній і громадсько-просвітницькій діяльності та з'ясуванні ролі і значення у розвитку педагогічної думки.

Педагогічна біографістика має розвиватися на міждисциплінарній основі, що передбачає тісні взаємозв'язки з різними галузями педагогічної науки та гуманітарних знань. Ця окрема складна проблема має стати предметом спеціального дослідження.

Висновки. Зважаючи на структурну розгалуженість педагогічної науки, ступінь зрілості історико-педагогічних знань, нагромадження значного масиву студій про педагогічні персоналії України і зарубіжжя, з одного боку, та традиції і досвід розвитку біографічного напрямку у різних галузях науки, з іншого, назріла потреба і доцільність виокремлення й уконституювання педагогічної біографістики як окремої галузі (субдисципліни). Спершу в такому статусі вона може знайти своє місце в лоні історико-педагогічної науки, а в перспективі, зважаючи на всеохоплюючий персоніфікований характер освітнього процесу і педагогічної думки, і в структурі усєї педагогічної науки. Поряд із суспільним й освітнім запитом для цього є необхідні науково-теоретичні підстави у вигляді спеціальних методологічних напрацювань і дослідницького інструментарію (терміносистема, методи й технології дослідження тощо), які запозичуються з інших галузей гуманітарних знань та адаптуються до потреб і особливостей дослідження педагогічних персоналій. Її предметне поле має охоплювати цілісність особистості як окремого феномену з акцентом на вивчення його життєвому шляху, творчої спадщини, професійно-освітньої і громадсько-просвітницької діяльності та ролі і значення у розвитку педагогічної думки. Педагогічна біографістика має розвиватися на міждисциплінарній основі, що передбачає не лише запозичення здобутків різних галузей педагогічної науки і гуманітарних знань, а й пропозицію свого наукового доробку і джерельних матеріалів про життєдіяльність діячів, що спричинилися до розвитку освіти, просвітництва України і зарубіжжя та досвіду практичного використання їхніх творчих ідей у розв'язанні актуальних проблем сучасності.

Література

1. Валуевский А. Л. Основания биографии / А.Л. Валуевский. – К. : Наук. Думка, 1993. – 110 с.
2. Джурицкий А. Н. История педагогики и образования: учебник для бакалавров. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Джурицкий. – М.: Издательство Юрайт, 2013. – 676 с.
3. Дічек Н. Біографічний метод як інструмент дослідження вітчизняної історії педагогіки / Н. Дічек // Шлях освіти. – 2001. – № 4. – С. 15–19.
4. Попова Т. Н. Историография в человеке измерении. [Історіографічні дослідження в Україні](#) / Т.Н. Попова. – К. – 2012. – Вип. 22. – С. 265–292.
5. Савчук Б. Актуальні проблеми розвитку педагогічної персоналістики в Україні [Електронний ресурс] / Б. Савчук// Педагогічна персоналістика: теорія, історія, освітня практика: матер. І Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. – Івано-Франківськ, 2016. – С. 55–59.— Режим доступу:

conference.pu.if.ua/forum/files/25022016/zbirnyk.pdf.

6. Сухомлинська О. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні / О. Сухомлинська. – К.: Шлях освіти, 1999. – № 1. – С. 41–45.

7. Ярошевский М. Г. Психология творчества и творчество в психологии. Вопросы психологии / М.Г. Ярошевский. – М.: Вопросы психологии, 1985. – № 6. С. –14–27.

References

1. Valevskiy, A. L. (1993). *Osnovaniya biyohrafiyky* [Grounds for biography]. K.: Nauk. dumka [in Ukrainian].

2. Dzhuryynskiy A. N. (2013). *Ystoriya pedahohyky y obrazovaniya: uchebnyk dlia bakalavrov*. 3-e yzd., pererab. y dop. [History of Pedagogy and Education: a textbook for bachelors. 3rd ed., Pererab. and add.]. M.: Yzdatelstvo Yurait [in Russia].

3. Dichek N. (2001). Biografichnyi metod yak instrument doslidzhennia vitchyznanoi istorii pedahohyky [Biographical method as an instrument of research of the national history of pedagogy]. *Shliakh osvity*, 4, 15–19 [in Ukrainian].

4. Popova T. N. (2012). *Ystoriyohrafiya v chelovechekom yzmerenyy. Istoriohrafični doslidzhennia v Ukraini* [Historiography in the Human Dimension. Historiographic studies in Ukraine]. K., 22, 265–292 [in Ukrainian].

5. Savchuk B. (2016). Aktualni problemy rozvytku pedahohichnoi personalistyky v Ukraini [Actual problems of development of pedagogical personalities in Ukraine]. *Pedahohichna personalistyka: teoriia, istoriia, osvitnia praktyka*. mater. I Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. Ivano-Frankivsk. p.55-59. Retrieved from conference.pu.if.ua/forum/files/25022016/zbirnyk.pdf. [in Ukrainian].

6. Sukhomlynska O. (1999). *Kontseptualni zasady rozvytku istoriko-pedahohichnoi nauky v Ukraini*. [Conceptual Fundamentals of the Development of Historical and Pedagogical Science in Ukraine]. K.: Shliakh osvity, 1, 41–45 [in Ukrainian].

7. Yaroshevskiy M. H. (1985). *Psykhohohyia tvorchestva y tvorchestvo v psykhohohyy. Voprosu psykhohohyy* [Psychology of creativity and creativity in psychology. Psychology issues] M.: Voprosu psykhohohyy, 6, 14–27 [in Russia].

АНОТАЦІЯ

Обґрунтовується потреба уконституювання педагогічної біографістики як окремої галузі (напрямку, субдисципліни) історико-педагогічної науки. Через призму наукового дискурсу з'ясовується її предметне поле, статус, основні компоненти й атрибути, пізнавальні можливості, інші характеристики.

Показано, що об'єктом педагогічної біографістики є педагогічна персоналія в розмаїтті її зв'язків із соціокультурним середовищем певної історичної доби, єдності її індивідуального і соціального, відображених у життєвому шляху та процесі і результатах суспільної діяльності і творчому доробку. Визначено і схарактеризовано основні структурні компоненти цього об'єкта: комплекс зовнішніх суспільно-політичних і соціокультурних чинників; психофізіологічні риси і якості особи; її життєвий шлях у всій повноті і унікальності; сфери і напрями суспільної діяльності; роль і значення діяча в історії освіти, педагогічної думки, реалізації суспільних проєктів.

Стверджено, що предмет педагогічної біографістики окреслюють науково-теоретичні засади та процес організації дослідження педагогічних персоналій. Його визначення має дати відповіді на три базові питання: "кого досліджувати?"; "як досліджувати?"; "де межі біографічного пізнання?".

Запропоновано визначення педагогічної біографістики як окремої галузі (субдисципліни) історико-педагогічної науки, яка, спираючись на спеціальний поняттєво-категорійний апарат, науково-дослідницький інструментарій та

відповідні джерельну базу і науково-історіографічний доробок, вивчає педагогічні персоналії як цілісні феномени з акцентом на їхньому життєвому шляху, творчій спадщині, професійно-освітній і громадсько-просвітницькій діяльності та з'ясуванні ролі і значення у розвитку педагогічної думки. Наголошено на тому, що домінуючим у вивченні історії педагогіки є історико-культурний процес у всебічному його вивченні: співвідношення різного рівня педагогічних феноменів із сьогоденням у контексті суспільних умов їхнього існування та закономірностей розвитку людини, взаємозв'язок гуманітарних дисциплін для глибокого порозуміння персоналії.

Ключові слова: педагогічна біографістика, педагогічна персоналія, історико-педагогічна наука, галузь педагогічної науки, наукова методологія, науково-дослідницький інструментарій.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>